

Okul Öncesi Eğitim Ortamında Reggio Emilia: Ana/Baba Öğretmen ve Çocukların Bakış açısıyla Pedagojik Dokümantasyon Uygulamalarının Geliştirilmesi*

Reggio Emilia in Pre-School Environment: Developing Pedagogical Documentation from the Perspectives of Parents, Teachers and Children

Elif Esra ÖZENÇ

Uzman ◆ elfesraoznc@gmail.com ◆ OrcID: 0000-0001-5339-2114

Eda YAZGIN

Doç. Dr. ◆ Doğu Akdeniz Üniversitesi ◆ eda.kargi@gmail.com ◆ OrcID: 0000-0002-6412-4729

Özet

Bu araştırmada, Reggio Emilia temelli pedagojik dokümantasyon yönteminin seçilen anaokulunda öğrenme ve öğretme süreçlerine etkisinin öğretmen, anne/baba ve çocuk bakış açısına göre incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseninde yürütülen bu araştırma Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı Gazimağusa ilçesinde yer alan bir devlet anaokulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı Bahar döneminde 6 Mayıs-31 Temmuz 2019 tarihleri arasında haftanın 2 günü araştırmacının uygulama okulunda bulunması ile toplam 3 ay sürmüştür. Çalışma grubu, 4 yaş sınıfında eğitim gören 17 çocuk, 2 okul öncesi öğretmeni ve 17 anne/babadan oluşmaktadır. Araştırma, katılımcıların gönüllülük esasına bağlı kalınarak yürütülmüştür. Araştırma kapsamında 6 farklı etkinlik uygulanmış ve veriler yansıtıcı günlük, öğretmen görüşmeleri, anne/baba görüşmeleri yolu ile toplanmıştır. Elde edilen verilere araştırmacılar tarafından paralel kodlama yapılarak içerik analizi uygulanmıştır. Verilerin geçerlik güvenilirlik hesaplaması Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik formülü ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, araştırmacının öğretmenler ve anne/babalarda pedagojik dokümantasyon yöntemine ilişkin farkındalık oluşturma amacının gerçekleştiği sonucunu göstermiştir. Pedagojik dokümantasyon yönteminin okul-aile etkileşimini artırdığı, anne/babaların çocuklarının gelişimleri ve öğrenme yaşantıları hakkında pedagojik dokümantasyon yöntemi yolu ile detaylı bilgi sahibi olmaya başladıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Reggio Emilia yaklaşımı, Pedagojik dokümantasyon, Erken çocukluk, Pedagojik dokümantasyon araçları, Bülten, Portfolyo, Panel

Abstract

The aim of this study was to thoroughly investigate the effect of the Reggio Emilia-based pedagogical documentation method on teaching and learning processes from the perspective of teachers, parents and children at a kindergarten. Action research design was used. The research was carried out in a public kindergarten affiliated with the Ministry of National Education and Culture in the Famagusta district of the Turkish Republic of Northern Cyprus. The research lasted for 3 months. The working group of this study consisted of 17 preschool children aged four, two preschool teachers and 17 parents. Six different activities were applied, and the data were collected through reflective journals, teacher interviews and parent interviews. The data collected were then cross coded by the researcher and supervisor and analyzed using content analysis. The validity and reliability of the coding were calculated. Close examination and analysis of

* Bu araştırma 21-23 Mayıs 2021 tarihlerinde Özyay Günsel Çocuk Üniversitesi ev sahipliğinde KKTC'de düzenlenen 2. Dünya Çocuk Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Araştırma birinci yazarın, ikinci yazar danışmanlığında yürütülen "Okul Öncesi Eğitim Ortamında Reggio Emilia Temelli Pedagojik Dokümantasyon Uygulamaları Geliştirme ve Değerlendirme" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

the findings revealed that the aim of raising awareness among teachers and parents about the pedagogical documentation method, had been achieved successfully. Moreover, the children's learning had been made visible and children had successfully taken an active role in the learning processes. Therefore, it was concluded that the pedagogical documentation method clearly increased school-family interaction and that parents had access to detailed information about their children's development and learning experiences.

Keywords: Reggio Emilia approach, Pedagogical documentation, Early childhood, Pedagogical documentation tools, Bulletin, Portfolio, Panel.

1. Giriş

Anne karnında başlayan ve yaşam boyu devam eden gelişim, özellikle erken çocukluk döneminde çok kritik bir ivme kazanmaktadır (Deniz, 2017). Her çocuk kendine özgü, biricik potansiyeliyle dünyaya gelir ve ilk etkileşimlerini aile bireyleri ile yaşarken, gelişim ve öğrenme yaşantıları daha sonrasında erken çocukluk eğitimi ortamlarında devam eder. Erken çocukluk eğitimi, çocuğun çok yönlü (fiziksel, bilişsel ve sosyal) gelişim sağlaması ve her çocuğa ortak bir gelişim alanı sunma amacını içermektedir (MEB, 2013). Erken çocukluk eğitimi alan çocukların, bilişsel gelişiminin daha iyi düzeyde olduğu, motor becerilerinin ve problem çözme gibi zihinsel becerilerinin daha gelişmiş olduğu görülmektedir (Özmert, 2006). Bu nedenle yaşamın ilk yıllarını kapsayan erken çocukluk eğitiminin nitelikli bir şekilde sağlanabilmesi ve amacına ulaşabilmesi için geleneksel eğitim modelinin yanı sıra çocuğun gelişimini farklı materyal ve uygulamalarla desteklemeyi amaçlayan alternatif eğitim yaklaşımları da geliştirilmiştir. Çocuk merkezli olan alternatif yaklaşımlar geleneksel eğitimin tekdüzeliğinin dışına çıkmaya fırsat tanır. Esnek müfredat ile öğrenmenin, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre şekillenmesine yardımcı olur. Alternatif modeller, çocuk gelişiminin evrenselliği çerçevesinde farklı kültürlere de uyarlanabilir. Alternatif eğitim yaklaşımlarına bir örnek, Montessori eğitimidir. Montessori yaklaşımı, çocukluğu, yetişkinliğin bir önceki dönemi olarak görmeyi reddeder ve çocukluğun kendine özgü dönemleri olduğu görüşünü savunur. Kendine özgü materyalleri ile çocuğa gerçek yaşam olanakları sunarak bağımsız, akılcı, girişken, başkalarına karşı saygılı ve yardımlaşmayı bilen çocuklar yetiştirmeyi amaçlar (Kuşçu, Bozdaş, Yıldırım Doğru, 2014; Kayılı, Koçyiğit, Erbay, 2010; Yücesan, Özyürek, 2017). Bir diğer yaklaşım, Piaget'in bilişsel gelişim kuramından esinlenerek çocuğu öğrenmenin planlanmasında başrole koyan, planı uygulama yürütme konusunda sorumluluğu çocuğa veren ve bu yollarla çocuğa temel deneyimler sunarak öğrenmelerin kalıcılığını sağlama fırsatı sunan High-Scope Yaklaşımıdır (Kotaman, 2009; Ezmeci&Akman, 2016; Fetihi, 2000). Waldorf okulları ise, okul öncesi eğitim kurumlarını bir okul olarak değil çocuğun hayal gücü ve yaratıcılığını geliştirebilmesi için uygun ortamlar sağlayan birer oyun alanları olarak gören, oyun zamanlarına ve isteklerine hiçbir müdahalenin bulunmadığı, her türlü etkinliğe katılımın çocuğun kendi isteğine bırakıldığı, çocukların çok yönlü gelişimine odaklanan bir eğitim yaklaşımı olan okullardır (Kotaman, 2009; Çelik, 2013; Kaya&Gündüz, 2015; Koca&Ünal, 2019).

Bir diğer köklü alternatif model ise, bu araştırmanın temel aldığı, Reggio Emilia yaklaşımıdır. İtalya'da ortaya çıkan yaklaşım, çocuğu öğrenmeye doğuştan güdümlü olarak tanımlar. Çocuğun öğrenmesinde çevrenin çok önemli bir etken olduğunu savunan yaklaşım, uygun ve donanımlı bir çevre sunulması halinde çocukların kendi öğrenmelerini yönetebilecek potansiyele sahip olduğu görüşünü savunur (Murriss, 2017; Cutcher, 2013).

İhtiyaçların ve koşulların sürekli olarak değiştiği dünyada, okul öncesi eğitim ve pedagojik değerlendirme yöntemlerinde de geliştirilmeye yönelik birtakım güncellemelerin olması gerekmektedir (Buldu, Şahin & Yılmaz, 2018). Verilen eğitimin niteliğinin geliştirilmesi, çocukların gelişimlerinin kayıt altına alınarak izlenmesi ve okul öncesi eğitimde aile iş birliğinin sağlanabilmesi için temelini Reggio Emilia yaklaşımından alan pedagojik dokümantasyon bu yeniliklere uyum sağlamada

etkili bir yöntem olarak görülmektedir (İnan,2017). Gelişimsel, eğitsel belgeleme anlamına gelen pedagojik dokümantasyon Reggio Emilia yaklaşımının kalbi olarak tanımlanmaktadır (Giamminuti, 2011). Pedagojik dokümantasyon bir süreçtir ve bu yol ile çocukların öğrenme sürecini görünür kılınmaktadır. Bu görünür kılma sürecinde panel, bülten ve portfolyo yöntemleri kullanılmaktadır. Panel, gerçekleşen etkinliklere yönelik fotoğrafların bulunduğu materyallerdir. Öğrenme sürecine dair fotoğrafların yanı sıra ortaya çıkan ürünler, çocuklar arasındaki diyaloglar ve öğretmen notları da panel yolu ile sergilenir (Mitchell, 2010). Bu sürecin paylaşılması çocuk-aile-öğretmen arası etkileşim sağlar. Paneller sürecin görünür kılınmasına yardımcı olduğu için öğretmenlerin kendi değerlendirmelerini yapabilmelerine de katkı sağlar. (Liljestrand & Hammarberg, 2017). Bülten, pedagojik dokümantasyon yönteminde öğrenme ve öğretme süreçlerini görünür kılmaya yardımcı bir diğer araçtır. Bültenler, haftalık veya aylık olacak şekilde düzenlenmektedir. Öğretmenlerin hazırlamış olduğu haftalık ya da aylık bültenlerde, süreç boyunca gerçekleşen etkinlikler, etkinlik amaçları ve ailelere yönelik notlar yer alır. Genelde aylık olarak hazırlanan bültenler süreç değerlendirmesinde büyük resmi göstermeye yardımcı etkili araçlardır (Pedagojik Dokümantasyon Projesi, 2014). Portfolyo, çocuğun kapsamlı bir şekilde tüm öğrenme yaşantılarını ve ortaya koymuş olduğu ürünlerin kronolojik bir sıra ile dosyalanması işlemidir (Deniz Kan, 2007). Çocuğun gelişiminin tarihsel olarak incelenmesine yardımcı olur. Çocuğun gelişim alanlarına yönelik öğretmen notları, etkinlikler sırasında yapılan gözlemler ve anekdot kayıtlar portfolyolarda yer alır. (Seitz & Bartholomev, 2008).

Görsel, işitsel ve yazınsal verilerden oluşan bu pedagojik belgeler çocukların da kendi öğrenmelerini yönetebilmeleri ve planlayabilmeleri için olanak sağlar. Bu yol ile öğretmen, lideri olduğu öğrenme sürecinde bir sosyolog gibi çalışmaktadır. Pedagojik dokümantasyon yönteminde amaç sadece çocukların gelişiminin ne seviyede olduklarını göstermek değil aynı zamanda öğretmen ve ailenin bu gelişimi nasıl ve ne şekilde doğru yönlendirilebileceğinin saptanmasını sağlamaktır (Tarr, 2011). Gelişimin evrelerinin belirlenmesi ve desteklenmesi amacıyla elde edilen belgeler çocukların dünyalarını, istek ve heyecanlarını, fikirlerini anlamamıza olanak sağlar ve ancak başkalarıyla paylaşıldığında amacı gerçekleştirebilecek bir araç haline gelir. Belgelerin diğer öğretmenlerle ya da aile ile beraber yorumlanması, çocukların öğrenme yollarının keşfedilmesi belgelendirme işlemini pedagojik hale getirmektedir (Wien, 2013).

Araştırmanın temel amacı; bir öğrenme, öğretme ve değerlendirme yöntemi olan pedagojik dokümantasyonun, Gazimağusa ilçesinde bulunan resmi bir okul öncesi eğitim kurumunda, öğrenme ve öğretme süreçlerine etkililiğini öğretmen, anne/baba ve çocuk bakış açısına göre incelemektir. Pedagojik dokümantasyon yöntemleri geliştirme ve değerlendirme üzerine Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde daha önce bir çalışma yapılmamıştır.

Bu kapsamda aşağıda yer alan 4 soruya yanıt aranmaktadır.

- 1- Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının seçilen okuldaki mevcut durumu nedir?
- 2- Pedagojik dokümantasyon yöntemine anne/babaların yaklaşımı nasıldır?
- 3- Pedagojik dokümantasyon yöntemine öğretmenlerin yaklaşımı nasıldır?
- 4- Pedagojik dokümantasyon yöntemine çocukların yaklaşımı nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma; Reggio Emilia yaklaşımında pedagojik dokümantasyon yönteminin araştırmanın yürütüldüğü uygulama okulundaki mevcut durumunun belirlenmesi, pedagojik dokümantasyon yönteminin öğrenme ve öğretme sürecindeki etkililiğinin çocuk, anne/baba ve öğretmen bakış açısına göre incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem

araştırması deseninde yürütülmüştür. Birden fazla bilinmeyen olduğu durumlarda nitel araştırma yöntemlerini kullanmak araştırmanın yürütülmesi ve verilerin doğru biçimde elde edilmesini kolaylaştırır (Patton, 2014). Nitel araştırma, araştırmanın derinlemesine incelenmesine ve toplanacak verileri niteliksel olarak zengin olmasına olanak sağlayacağından, yürütülen çalışmada; birden fazla bilgi kaynağından veri elde edilmesine fırsat tanıyan eylem araştırması deseni kullanılmıştır. Eylem araştırması; araştırmacının doğrudan uygulamanın içinde yer alarak, yapılan uygulama ile ilgili verilerin sistemli bir biçimde toplanması ve analiz edilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2016).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'na bağlı tam gün eğitim veren, resmi bir anaokulu oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde; anaokulunun bir uygulama anaokulu olması, kolay erişilebilir olması aynı zamanda araştırmacıların aile eğitimi seminerleri kapsamında daha önce okulda hizmet vermiş olması dolayısı ile öğretmen ve aileler ile iletişimlerinin bulunması etkin rol oynamıştır.

Araştırmanın verileri 6 Mayıs – 31 Temmuz 2019 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada gözlem ve görüşme yöntemleri bir arada kullanılmıştır. Birden fazla yöntem ile çok yönlü verilerin toplanmasına olanak sağlayan eylem araştırması deseni zengin bir veri havuzu sunulması amacı ile tercih edilmiştir.

2.3.1. Kayıt Defteri Günlüğü

Araştırmanın yürütüldüğü anaokulunda, mevcut durumun belirlenmesi, uygulama sürecinin takibi ve çocukların pedagojik dokümantasyon uygulamaları sürecine yanıtların kaydedilmesi amacıyla yansıtıcı günlük kullanılarak gözlem kayıtları tutulmuştur. Yansıtıcı günlükler, araştırmacının yaptığı sorgulama, deneme, gözlem, öneri gibi çalışmaları ile duygu ve düşüncelerini ifade ettiği yazılı belgeler olarak tanımlanmaktadır (Uslu, 2009). Araştırmanın tamamına ait gözlem notları yansıtıcı günlük yöntemi ile günlük olarak not edilmiştir. Araştırmacı notları ve gözlemlerinin yer aldığı günlüklerde araştırmacıların bireysel notları ve açıklamaları da yer almaktadır.

2.3.2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Araştırmacılar tarafından sürecin öncesi ve sonrasının değerlendirilmesine yardımcı olacak şekilde oluşturulan ve uzman görüşleri alınması sonrasında son şekli verilen iki ayrı yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bu formlarda öğretmen ve anne/babalara 5 adet açık uçlu soru sorulmuştur. 2 okul öncesi öğretmeni ve 17 anne/babayla yapılan görüşmeler katılımcıların gönüllülük esasına bağlı olarak gerçekleştirilmiştir.

Anne/Babalara yöneltilen görüşme soruları aşağıda belirtildiği şekildedir.

1. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları hakkında genel düşünceleriniz nelerdir?
2. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları çocuğunuzun gelişimini takip edebilmenizde sizce etkili oldu mu?
3. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları sonucunda size göre çocuğunuzda fark ettiğiniz değişimler oldu mu? Bu değişimler neler? Açıklayınız.
4. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları süresince sizin anne-baba olarak katılımınız nasıldı?

5. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları sonrasında, çocuğunuzun gelecekteki vizyonuna neler katmak istersiniz?
Öğretmenlere yöneltilen görüşme soruları aşağıda belirtildiği şekildedir.
- 1- Pedagojik dokümantasyon uygulaması hakkında genel düşünceleriniz nelerdir?
- 2- Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocukların gelişim aşamalarını takibinizde etkisi oldu mu?
- 3- Pedagojik dokümantasyon uygulamaları süresince aile katılımı sizce nasıldı?
- 4- Pedagojik Dokümantasyon uygulamaları aile ile iş birlikli çalışmanızı sizce etkiledi mi?
- 5- Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocuğun öğrenme yaşantılarına sizce etkisi nasıl olmuştur?

2.4. Veri Toplama Süreci

Araştırma 3 aşamada yürütülmüştür. İlk aşama olan hazırlık ve başlangıç aşaması yaklaşık 3 hafta sürmüştür. Hazırlık ve başlangıç aşaması; çocukların araştırmacıyı sınıf ortamında benimsemesi ve kabul etmesi, araştırmacının çocukları tanınması, araştırmacının mevcut durumu kavrayabilmesi ve geliştireceği pedagojik dokümantasyon yöntemlerine olan ihtiyacın belirlenmesi için gerekli gözlemlerin yapılması süreçlerini içermektedir.

Uygulama aşamasında araştırmacı tarafından Reggio Emilia yaklaşımı felsefesine uygun, sürecin çocuk tarafından yönlendirildiği Doğayı Keşif, Doğanın Renkleri, Yağmur Damlaları, Kahraman Can, Neşeli Mutfak ve Kaynayan Makarnalar adlı 6 etkinlik planlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Etkinlikler fotoğraflar, videolar ve anekdot notlar ile dokümanite edilmiştir. Etkinlikler süresince çocukların arasında geçen diyaloglar, çocukların paylaştığı kişisel fikirler not edilmiştir. Çocuklara yönelik bireysel notlar ve etkinlikler portfolyolara eklenerek haftalık olarak aileler ile paylaşılmıştır. Aynı zamanda etkinlikler ve süreç çocuklarla beraber hazırlanan panellerde sunulmuştur. Öğrenme sürecini ve gelişiminin yer aldığı aylık bültenler hazırlanmış aile ve öğretmenler ile paylaşılmıştır.

Uygulamalar sonrası değerlendirme ve analiz aşamasında sürece yönelik değerlendirmelerin yapılabilmesi için anne/babalar ve öğretmenler ile görüşmeler yapılmıştır. 5'er sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanırken izin veren anne/babalarla yapılan görüşmeler kaydedilmiştir. Bu görüşme formları, araştırmaya ailelerin ve okul öncesi öğretmenlerinin de katıldığı bölüm olması sebebiyle araştırmacının daha kapsamlı olmasını sağlayacağından ailelerin ve öğretmenlerin kendilerini rahat hissedebilecekleri ve yanıt verebilecekleri görüşme ortamlarının hazırlanmasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler, önce anne-babalar ve sonrasında öğretmenler ile gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, herhangi bir katılımcıya diğerlerinin görüşleri hakkında bilgi verilmeyerek gizlilik ilkesi korunmuştur. Araştırmacının sonucunda tüm katılımcılara sonuçlar hakkında bilgilendirme yapılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmacının gözlem verilerinin belgelenmesi yansıtıcı günlük yöntemi ile sağlanmıştır. Yansıtıcı günlükte yer alan verilerin analiz edilmesi doküman incelemesi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bir diğer veri toplama aracı ise katılımcı 2 okul öncesi öğretmeni ve 17 anne/babaya uygulanmış olan öğretmen ve anne/babalara ayrı olmak üzere 5'er sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formudur.

Doküman ve görüşmelerden elde edilen verilere içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi verilerin sistematik olarak açıklanmasını kolaylaştıran bir analiz yöntemidir (Büyüköztürk, Akgün, Demirel, Karadeniz ve Çakmak, 2015). İçerik analizinin ilk basamağı elde var olan verilerin kodlanması

işlemidir. Kodlanan verilerden aynı temada olanlarının gruplanması ile beraber temaların açıklanmaya çalışılması ham olan verinin anlamlı hale getirilmesine yardımcı olur (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Kodlama, kelimelerin anlamlı gruplara ayrılmasını sağlar ve elde edilen verilerin daha ekonomik biçimde kullanılmasına yardımcı olur (Miles ve Huberman, 2015).

Alan yazındaki bilgilerden yola çıkılarak; yansıtıcı günlük ve görüşmelerden elde edilen veriler araştırmacılar tarafından çapraz kodlanmış ve sonrasında araştırmaya yönelik ipucu olabileceği düşünülen söz grupları anlamlı başlıklar altında toplanarak tema gruplandırmaları yapılmıştır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından tekrar tekrar okunarak, araştırmada yanıt aranan sorular göz önünde bulundurularak örüntüler oluşturulmuş, renkli fosforlu kalemlerle notlar alınmış, analiz birimi olabilecek cümleler çizilerek, temalar oluşturulmuştur.

2.6. Geçerlik, Güvenirlik ve Etik

Gözlemlerden ve görüşmelerden elde edilmiş olan tüm veriler, iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlanan verilere Miles ve Huberman'ın (1994) güvenilirlik hesaplaması için önermiş olduğu (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) / Görüş Birliği = Güvenirlik formülü uygulanarak güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. Formül uygulaması sonucunda kodlamaların güvenirliliği %87 olarak hesaplanmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülünde sonucun %70'in üzerinde çıkması halinde araştırma güvenilir sayılmaktadır. Bu nedenle kodlanan verilerin formüle edilmesiyle elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir. Araştırmada geçerlik ve güvenirliliğin artırılması için alınan diğer önlemler ise, veri çeşitlemesinin (üçgenleme) sağlanması, her iki araştırmacının da alan uzmanı olması, anaokulu ortamlarında sıklıkla bulunmaları, çalışmanın yürütüldüğü anaokulunda çeşitli aile seminerleri gerçekleştirmiş olmaları, ayrıca eylem araştırmasının doğası gereği, bütün uygulamaların doğrudan araştırmacılarından biri tarafından birebir yürütülmüş olması da araştırmanın inandırıcılık ve aktarılabilirliği bakımından göz önünde bulundurulacak önlemler olmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan araştırma izni ve Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Eğiti Kurulu'nun 2019/03-19 sayılı kararı ile araştırmanın etik kurul izni alınmıştır.

3. Bulgular

Tablo 1 Sınıf İçi Mevcut Durum Kategorisine İlişkin Bulgular

Kategori 1	Mevcut Durum	n
Tema 1	Ürün Dosyaları Gelişim Takibi	18
Tema 2	Panoların Güncel Olmaması	12
Tema 3	Yapılandırılmış Program	12
Tema 4	Serbest Oyun Zamanı Kısıtlı	11
Tema 5	Öğretmenler Arası İletişim Kısıtlı	7
Tema 6	Rekabet Ortamı	7
Tema 7	Müdahale/Ceza	5

Tablo 1'de mevcut durum kategorisi altında sunulan, araştırmanın gerçekleştiği sınıftaki pedagojik dokümantasyon uygulamaları öncesi mevcut durumu yansıttığı düşünülen durumlar kategorisi altında 7 tema belirlenmiştir. Temalar incelendiğinde sınıf içi genel işleyiş /iklimde

yapılandırılmış program kullanılması, rekabet ortamına ve ceza durumlarına rastlanması dolayısıyla geleneksel eğitim anlayışının hakim olduğu düşünülmektedir.

Sınıf içi genel duruma yönelik araştırmacının yansıtıcı günlüğünde yer alan bazı ifadeler şu şekildedir. " Her çocuğun yapmış olduğu kağıt etkinliklerinin yer aldığı bir klasörü var. Sınıf öğretmeni iki haftada bir aileler ile paylaşıldığı bilgisini verdi. Etkinlik dışında çocuklara yönelik gözlem ya da bilgi notları paylaşılmadığı söylendi. ", " Drama etkinliği için ayrı bir öğretmen sınıfa geldi. Drama öğretmeni geldiğinde sınıf öğretmeni dışarı çıktı. Etkinlikle ilgili sınıf öğretmeni bilgilendirilmedi. Etkinlikte resimli kartlar yardımı ile çocuklar canlandırma yaptı. Canlandırma yapmak için çocuklar birbiri ile yarıştı. Drama öğretmenin -otur, -sıranı bekle gibi yönergelerine uymayan çocuklar bir diğer drama saatinde sevdiği arkadaşı ile yan yana oturmama cezası aldı.", " Drama öğretmeni yılsonu gösterisi için çocuklara dans koreografisi öğretiyor. Hareketleri doğru yapan çocuklar ön sıralara alınıyor. Drama öğretmeni tarafından hareketleri doğru yapan çocuklara puan veriliyor.", " 09.30 serbest oyun saati. Sınıfa girdiğimde çocuklardan biri -etkinlik yok! Oyun saati diyerek üzerime koştı. Etkinlik yapmayacağımızı söylediğimde beni oyunlarına dahil ettiler.", " Sınıf öğretmenlerinin gelişim takibini +,- olarak yaptıkları bir gelişim tabloları var. Kendi takip tabloları olduğu ve aile ile paylaşılmadığı bilgisini verdiler.", " Okulun orta alanında her sınıfa ait bir pano var. Sınıf öğretmenleri panolarda etkinlik kağıtlarının sergilendiği bilgisini verdiler. Panoda yer alan etkinliklerin çoğu güncel tarihli değil.

Tablo 2 Anne/Babaların Pedagojik Dokümantasyon Hakkındaki Genel Görüşleri

Kategori 2	Genel Görüşler	n
Tema 1	Bilgi Verici ve Yararlı	23
Tema 2	Süreç İçinde Bilgi Sahibi Olduk	8
Tema 3	Geri Bildirimler Yararlıdır	6
Tema 4	Başlangıçta Bilgim Yetersizdi	6

Anne/babaların pedagojik dokümantasyon uygulamaları hakkındaki genel görüşleri kategorisinde elde edilen sonuçlar, Tablo 2'de sunulmuştur. Bilgi verici ve yararlı bir yöntem teması altında alt tema olarak, çocuğu tanımaya yardımcı olması, çocuğun sorumluluk duygusunun gelişmesi ve aile içi iletişimin artmasına yararlı olması yönlerine vurgu yapmışlardır. Süreç içinde bilgi sahibi olmaya başladık teması altında alt tema olarak süreci anlamaya çaba gösterdiklerini belirtmişlerdir.

Temalar incelendiğinde ailelerin pedagojik dokümantasyon ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları ve araştırma süresince bilgi edinmeye başladıklarını bildirdikleri görülmektedir. Çocukların okuldaki öğrenme süreçlerine anne/baba olarak dahil olabilmelerine yardımcı bir yöntem olduğu ve sürece yönelik bilgilerinin bu yöntem ile artmasını olumlu karşıladıklarını belirtmişlerdir.

Pedagojik dokümantasyona yönelik anne/babaların görüşlerine ilişkin bazı ifadeler şu şekildedir. "Çocuğumuz hakkında bilgilendirilmek güzel ve bu durumu yararlı buluyoruz. Okulda sürekli yazma çizme yapılmadığını görmüş olduk." A10, "Bizlere bilgi verdiği için mutluymum. Okulda öğrendiklerinden haberdar oluyoruz ve evde de devam ettirme ya da tekrarlama şansımız oluyor. Geri dönüşlerle hafta da bir tekrarlıyoruz."A16, " Bizlere faydası vardır çünkü bilgilendiririz. Çocuğum ne yapar? Ne eder? diye merak ederdik ve artık birçoğunu görürüz." A17, "Çok bir bilgim yoktu açıkçası. Çocuğum okulda yaptığı etkinlikleri haftada bir ya da iki defa eve getirmesiyle göre göre bilgi sahibi olmaya başladık."A1

Tablo 3 Anne/Babaların Pedagojik Dokümantasyonun Çocukların Gelişimini İzlemeleri Üzerine Görüşleri

Kategori 3	Etkileri Üzerine Görüşler	n
Tema 1	Etkili Olduğunu Düşünüyorum	40
Tema 2	Okul-Aile Etkileşimi Sağlandı	3
Tema 3	Geri Dönütler Yardımcı Oldu	2
Tema 4	Süreklilik Sağlıyor Olması Etkili	1

Tablo 3’de anne/babaların “ Pedagojik dokümantasyon uygulamaları çocuğunuzun gelişimini takip edebilenizde sizce etkili oldu mu?” sorusuna verdiği yanıtların içerik analizinden elde edilen kategori ve temalar yer almaktadır. Etkili olduğunu düşünüyorum teması altında alt tema olarak, çocuğun gelişimi hakkında bilgi sağlaması, gelişimi takip edebilirliği sağlaması, gelişim hakkında farkındalık kazanılmasına yardımcı olması, yararlı ve faydalı bir yöntem olması ve çocuğun sorumluluk almasına yardımcı olması yönleri üzerinde durulmuştur.

Anne/babaların vermiş olduğu cevaplardan elde edilen bulgulara bakıldığında pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişimini takiplerine olumlu etkisinin vurgulandığı görülmektedir. Bu kategoride olumsuz hiçbir görüşe rastlanmamıştır. Anne babaların farkındalıklarının arttığı, geri bildirimlerin gelişim takibini kolaylaştırmaya yardımcı olduğu, okul-aile arası iletişimin arttığı vurgulanmıştır. Çocukların öğrenme süreçlerine ilişkin herhangi bir cevaba rastlanmamıştır.

Anne/babaların pedagojik dokümantasyonun çocukların gelişimini izlemelerine etkileri üzerine görüşlerine yönelik bazı ifadeleri şu şekildedir. “ Evet oldu. Çocuğum içine çok kapanık ve utanır ama okulda böyle değilmiş bunu gördük. Bunları görmemiz için çok iyi oldu içimiz rahatladı, düşünürdük ki okulda arkadaşlarına karşı da sessiz kalır ezilir.” A8, “ Evet, çok yoğun çalışıyoruz ve bu sayede her şeyden haberdar olduk. Bizim de çocuğu sizin gözünüzden görebilmemize yaradı.” B9, “Çocuğumuz çok hırçındır ve paylaşmayı sevmez bunun için çok çabaladık. Bu süreçte çok faydası oldu bize. Sınıf içerisinde kurallara uyması gerektiğini ve arkadaşlarıyla birlikte ortak kullanım alanlarının olması sırayla bir şeyler yapmaya çalıştığını görmemizi sağladı.” A14, “Evet, tabi ki oldu şöyle söyleyeyim çocuğum çok tabletle oynardı ve elinden almaya çalıştığımızda küserdi. Okuldan gelen kağıtlarda çiçek alıp bir sorumluluk vermemiz istenirdi. Yaptık ve öğretmeni sürekli onu sulamasını söylemiş o çiçeği beslemek çocuğuma iyi geldi ve tableten uzaklaştı verilen görev ise suyunu verdiğinde kâğıda gülücük yapmaktı ama o küçük uğraş bile onu tableten uzaklaştırmaya yardımcı oldu.”A16 verilebilir.

Tablo 4 Anne/Babaların Pedagojik Dokümantasyon Uygulamaları Sonrası Çocuklarında Fark Ettikleri Değişimler Üzerine Görüşleri

Kategori 2	Değişimler Üzerine Görüşler	n
Tema 1	Davranışsal Katkıları Oldu	18
Tema 2	Aile Olarak Katılmamızı Sağladı	3
Tema 3	İlgilerini Fark Etmemizi Sağladı	1

Tablo 4’de anne/babaların “Pedagojik dokümantasyon uygulamaları sonucunda çocuğunuzda fark ettiğiniz değişimler oldu mu?” Sorusuna vermiş olduğu cevapların analizinden elde edilen “değişimler” kategorisi altındaki temalar gösterilmiştir. Temalara bakıldığında çocukta gözlenen olumlu davranış değişikliklerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Davranışsal gelişime katkıları teması altında alt tema olarak, sosyal gelişimin desteklendiği, motor becerilerin gelişimi, sorumluluk

duygusunun gelişiminin gözlenmesi ve hayvan korkusunu yendiklerine yönelik vurgular yapılmıştır. Pedagojik dokümantasyonun çocuğun davranışlarına etkilerinin yanı sıra ailenin pedagojik dokümantasyon sürecine katılımının artmasına yönelik bulgular da elde edilmiştir.

Anne/babaların pedagojik dokümantasyon uygulamaları sonrası çocuklarında fark ettiği değişime yönelik bazı ifadeleri şu şekildedir. "Paylaşma duygumuz çok fazla yoktu bunu aşabildik. Evde yeğenleriyle hiçbir oyuncağını paylaşmazdı. Senin gönderdiğin dosyalarda arkadaşlarından bir şeyler isteyip verdiğini okuyunca çok mutlu olduk." A3, "Çocuğumuzun müziğe olan ilgisini gördük, öğretmenimizin yapmış olduğu etkinliklere çok istekli katıldı ve evde sürekli okulda öğrendiği şarkıları söylüyor." A5, " Sorumluluk duygusu gelişti, gönderdiğiniz etkinlik kağıtlarını akşam geldiğinde bize getirir ve "Kontrol etmek sizin göreviniz, benim görevim de size getirmek der. Bu bilinçte olması bizi sevindir." A11, " Evet değişimler oldu şu an evde etrafına bakar ters bir şey varsa düzeltir. Bana yardım eder oldu ve iş bölümü yaptığımızda bize düşen görevleri bile bize hatırlatır hale geldi. Özellikle bahçedeki çiçeklerin sulanması ve temizlenmesi için her hafta sonu babasına hatırlatma yapıyor." A16

Tablo 5 Anne/Babaların Pedagojik Dokümantasyon Uygulamaları Sürecine Katılımlarına İlişkin Görüşleri

Kategori 5	Katılıma İlişkin Görüşler	n
Tema 1	Katılmaya Gayret Etti	10
Tema 2	Katılım Gösterdi	9
Tema 3	Çalışmalara Karşı İstekli	5

Tablo 5’de anne/babaların " Pedagojik dokümantasyon uygulamaları çalışmalarını süresince sizin anne/baba olarak katılımınız nasıldı?" sorusuna vermiş oldukları yanıtların analizi sonrasında elde edilen sonuçlar sunulmaktadır. Anne/baba katılımı kategorisinin, katılım gösterdi teması altında da alt tema olarak verimli zaman geçirme ve okul ile birlikte tutarlı ilerlemeye çalışmaya yönelik vurgular yapılmıştır. Temalar incelendiğinde anne/babalardan az sayıda katıldık değerlendirmesinin elde edildiği, çoğu anne/babanın katılım değerlendirmelerinin çaba ve istek ile sınırlı kaldığı göze çarpmaktadır.

Anne/babaların pedagojik dokümantasyon uygulamaları sürecine katılım değerlendirmelerine yönelik bazı ifadeleri şu şekildedir. " Verilen görevleri yerine getirdik ve bizde çabaladık eşimle birlikte gezilere çıktık, filmler izledik ve ara dönem tatilinde Türkiye’ye hayvanat bahçesi gezisi için plan yapıyoruz. Tatil planını birlikte hazırlayıp bir mantar pano oluşturduk." A13, " Fazla değil ama elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz. Kendine dosya hazırladı. Daha çok ablasıyla paylaşıyor biz de katılıyoruz." A6, " Biz çok fazla katılmasak da takip ettik, elimizden geldiğinde yapmaya çalıştık. Teşvik ediciliği arttırmak için okulda yaptıkları panodan biz de kendimize yaptık." A3

Tablo 6 Anne/Babaların Çocukların Gelecek Vizyonlarına İlişkin Görüşleri

Kategori 6	Vizyon	n
Tema 1	Olumlu Kişilik Özellikleri	35

Tablo 6’da "Pedagojik dokümantasyon uygulamaları çalışması sonrası çocuğunuzun gelecek vizyonu için neler katmak istersiniz?" sorusuna anne/babaların vermiş olduğu yanıtların analizinden elde edilen sonuçlar sunulmaktadır. Olumlu kişilik özellikleri teması altında alt temalar olarak, sorumluluk, özgüven, bağımsızlık, sorgulayıcı, paylaşımcı, iyimser, araştırmacı, öz farkındalık sahibi,

girişken, mutlu, iletişim yeteneği gelişmiş, başarılı, lider ruhlu, saygılı, öz düzenleme becerisi, doğa sevgisi yüksek, insancıl, iş birliğine yatkın, sabırlı, anlayışlı gibi olumlu özellikler vurgulanmıştır. Alt temalar incelendiğinde ailelerin tamamının çocuklarının istedik kişilik özelliklerini olumlu şekilde betimledikleri görülmektedir. Çocukların vizyonlarına yönelik kendilerine bağımlı ya da negatif sayılabilecek beklentilerinin olmadığı dikkat çekmektedir.

Anne/babaların vermiş olduğu yanıtlara örnek olarak; " Kendi mutlu olsun en önemlisi budur bizim için ve sonra kendi işini kendisi görebilen birisi olsun. Ev içerisindeki tutumlarından, kendi arkadaşlarıyla olan konuşmalarından hırslı bir çocuk olduğunu düşünüyoruz. Kendini ilerletmesinde yardımcı olacak şekilde bu özelliğini kullanmasını isteriz." A7, " Her anne, baba gibi bizde çocuğumuzun paylaşımcı, iyimser ve kendine yeten birisi olmasını isteriz. En önemlisi de kendinin farkında olan biri olarak yetişmesini isteriz." A4, " İşitsel olarak kendini fark etmesi, istekli olması çok güzel bu durumu geliştirmesini çok isteriz. Bu da özgüvenini geliştirecektir diye düşünüyoruz." A5 verilebilir.

Tablo 7 Öğretmenlerin Pedagojik Dokümantasyon Hakkındaki Genel Görüşleri

Kategori 7	Öğretmen Görüşleri	n
Tema 1	Yöntem Hakkında Bilgim Yoktu	2
Tema 2	Yararlı Bir Yöntem	2
Tema 3	Ekonomik Değil (Zaman)	1

Tablo 7’de öğretmenlerin "Pedagojik dokümantasyon kullanımı hakkında genel düşünceleriniz nelerdir? Katkı sağlamak için neler düşünürsünüz?" görüşme sorusuna vermiş oldukları cevapların analizinden elde edilen sonuçlar sunulmaktadır. Öğretmenlerin genel olarak pedagojik dokümantasyon yöntemini yararlı bulmaları ama katılımcı bir öğretmenin zaman kullanımı açısından yöntemi ekonomik bulmadığını belirtmesi, öğretmenlerin pratik ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Öğretmenler pedagojik dokümantasyona yönelik katkı sağlamak adına hiçbir görüş bildirmemişlerdir. Pedagojik dokümantasyona yönelik öğretmenlerin görüşlerine ilişkin bazı ifadeler şu şekildedir. " Reggio Emilia yaklaşımı daha önce bildiğim bir yaklaşımdı. Fakat pedagojik dokümantasyon yöntemi hakkında pek bilgim yoktu." Ö1, " Yararlı olduğunu düşünüyorum ama bunları sınıfta tek başına her çocuk için ayrı ayrı hazırlamayı zaman açısından pratik bulmuyorum." Ö2.

Tablo 8 Pedagojik Dokümantasyon Uygulamalarının Çocukların Gelişim Takibine Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kategori 8	Gelişim Takibi	n
Tema 1	Etkili Bir Yöntem	2
Tema 2	Gelişim Takibini Kolaylaştırıcı	2

Tablo 8’de " Pedagojik dokümantasyon uygulamaları çocukların gelişim aşamalarını takibinizde etkisi oldu mu?" görüşme sorusuna öğretmenlerin vermiş olduğu cevapların içerik analizi sonrası belirlenen temalar gösterilmiştir. Yöntemin etkili bulunması ve gelişim takibini kolaylaştırıcı etkisinin vurgulanması öğretmenlerin pedagojik dokümantasyon yöntemine ilişkin farkındalık kazandıklarının sinyalini vermektedir.

Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocukların gelişim takibine etkisine ilişkin öğretmenlerin ortak ifadeleri şu şekildedir. " İlla ki sağlar. Senin yaptığın gibi her çocuğun uzun vadede bireysel gelişim raporlarını tutmak takibi kolaylaştırır. Sınıf mevcudunun fazla olması ve yardımcı

eksikliğimiz yüzünden onları her etkinlik için uygulamamız mümkün değil.” Ö1-Ö2. Öğretmenlerde yöneme ilişkin farkındalık oluşmasına karşın, uygulamaya yönelik çekimser cevaplar vermeleri yine yöntem pratiğinin kazanılması gerektiğini düşündürmektedir. Ayrıca öğretmenlerin ortak görüş olarak bildirdikleri sınıf mevcudunun fazla olması ve yardımcı eksikliğinin vurgulanması, öğretmenlerin iş yüklerinin artmasına, motivasyonlarının bu nedenle düşmesine ve sonuç olarak pedagojik dokümantasyonu sınıflarında uygulamalarında isteksiz davranmalarına neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 9 Öğretmenlerin Pedagojik Dokümantasyon Süreci Aile Katılımına İlişkin Görüşleri

Kategori 9	Aile Katılımı	n
Tema 1	Katılım Yok	2
Tema 2	Süreklilik İçin Kaygılı	2

Tablo 9’da “ Pedagojik dokümantasyon uygulamaları süresince aile katılımı sizce nasıldı?” görüşme sorusuna öğretmenlerin vermiş olduğu cevapların içerik analizi sonrası belirlenen kategori ve temalar gösterilmiştir. Her iki öğretmenin de aile katılımını yetersiz bulmaları ve sürekliliği konusunda kaygı duymaları genel olarak aile katılımında yaşanan aksaklıkları belirtmektedir.

Pedagojik dokümantasyon sürecinde aile katılımına ilişkin öğretmenlerin ortak ifadeleri şu şekildedir. “Ailelerin katılımı genel olarak yok. Senin çalışmana da başta katılmak istemediler. Hocanın eğitimi sonrasında ikna oldular. 15 aileden 2-3 aile ancak ilgili davranıyor. Sürekli katılımın sağlanması zor. Aileler katılmaktan daha çok çocukların günlük fotoğraflarını istiyor. Görev almayı istemiyorlar.” Ö1-Ö2. Genel olarak aile katılımının olmadığı vurgusunu yapan öğretmenler pedagojik doküman uygulamaları sürecine aile katılımında araştırma başlangıç evresindeki tez yöneticisinin vermiş olduğu seminerin bir yaptırımı olduğu görüşünü savunmuşlardır. Ailelerin sürece katılım sağlamak yerine süreç hakkında bilgi sahibi olmayı yeterli bulduklarının altını çizen öğretmenler, katılımı süreklilik ile ilgili şüphelerini dile getirmişlerdir.

Tablo 10 Öğretmenlerin Pedagojik Dokümantasyon Uygulamalarının Aile ile İş Birliğine Etkisi Üzerine Görüşleri

Kategori 10	Öğretmen Görüşleri	n
Tema 1	Etkili Oldu	4
Tema 2	Farkındalık Gelişti	1

Tablo 10’da “ Pedagojik Dokümantasyon uygulamaları aile ile iş birlikli çalışmanızı sizce etkiledi mi?” görüşme sorusuna öğretmenlerin vermiş olduğu cevapların içerik analizi sonrası belirlenen kategori ve temalar gösterilmiştir. Etkili oldu teması altında alt tema olarak öğretmenler, merak artışı ve katılım isteğinin artması yönlerine vurgu yapmışlardır.

Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının aile ile iş birliğine etkisi üzerine öğretmenlerin ortak ifadeleri şu şekildedir. “ Eskiye göre iş birliğine daha istekliler. Aslında sürece hakim olmaları merak duygusu uyandırdı ve daha çok soru sormaya başladılar.” Ö1-Ö2. Ailelerde ki olumlu değişimin farkında olan öğretmenler bir önceki tablonun içerik analizinde de belirtildiği gibi sürekliliğin sağlanmasında endişelerini belirtmişlerdir.

Tablo 11 Öğretmenlerin Pedagojik Dokümantasyon Uygulamalarının Çocukların Öğrenme Yaşantılarına Etkisi Üzerine Görüşleri

Kategori 11	Öğrenme Yaşantıları	n
Tema 1	Süreklilik Önemli	2

Tablo 11’de “ Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocuğun öğrenme yaşantılarına sizce etkisi nasıl olmuştur?” görüşme sorusuna öğretmenlerin vermiş olduğu cevapların içerik analizi sonrası belirlenen kategori ve tema gösterilmiştir.

Pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocukların öğrenme yaşantılarına etkisi üzerine öğretmenlerin vermiş olduğu cevaplar şu şekildedir. “Genelde ortaya bir şey çıkmadığında yani somut olarak çocukların öğrenip öğrenmediğini anlamak bizim için zor oluyor. Her çocuk öğrenmesini aynı zamanda göstermeyebilir.” Ö1, “ Geniş zamanda senin yaptığın gibi etkinliklerin takibi yapılırsa belki mümkün olur ama her etkinliğin sonrasında bence de bir malzeme ortada yoksa bunun sağlaması zor yapılıır. Günlük planlarımız çok yoğun. Önemli günler, haftalar, yapılan etkinlikleri ailelerin görmesi için çocuğun bir şey yapmış olması gerekir.” Ö2. Öğretmenlerin ifadeleri incelendiğinde, pedagojik dokümantasyonun mantığının kavrandığı, yöntemin uygulanabilmesi ve işlevini yerine getirebilmesi için sürecin ve sürekliliğin önemine yönelik farkındalık oluştuğu düşünülmektedir. Yöntemin anlaşılmasına karşın uygulanma noktasındaki çekimserliğin sebebi diğer tablolarda da yorumlandığı üzere, pratiğe olan ihtiyaçtan kaynaklandığını düşündürmektedir. Ayrıca öğretmenlerin motivasyonlarının da yeniliklere açık olma durumlarını etkilediği görülmektedir.

Tablo 12 Çocukların Pedagojik Dokümantasyon Uygulamaları Sırasında Gözlemlenen Davranışlarına Yönelik Bulgular

Kategori 12	Çocukların Yaklaşımı	n
Tema 1	Meraklı-Heyecanlı	40
Tema 2	Süreci Yönetmeye İstekli	8
Tema 3	Katılım Süreleri Uzun	6
Tema 4	İşbirliğine Yatkın	6

Tablo 12’de çocukların yaklaşımı kategorisi altında sunulan, araştırmanın gerçekleştiği sınıftaki pedagojik dokümantasyon uygulamaları sırasında çocukların davranışlarını yansıttığı düşünülen durumlar temalara ayrılmıştır. Temalar incelendiğinde çocukların pedagojik dokümantasyon uygulamalarına olumlu tepkiler verdikleri görülmektedir.

Pedagojik dokümantasyona uygulamaların sırasında çocukların davranışlarına yönelik araştırmacının yansıtıcı günlüğünde yer alan bazı ifadeler şu şekildedir. “ Doğa keşfi etkinliği için dışarı çıkma fikri ortaya atıldığında çocuklar bahçede neler yapılabileceği hakkında söz hakkı almada istekli davrandı. Dışarı çıkma fikri çocukları heyecanlandırdı.”. “ Doğadaki renkler etkinliğinin planlanması aşamasında her çocuk katılım gösterdi. Etkinliğe yön vermede istekli davrandı.”, “ Devamlılığı olan etkinliklerde çocuklar daha çok yorum yapıyor. Etkinliğe katılım süreleri daha önce gözlemlenen etkinliklere göre daha uzun sürüyor.”, “ Panel sunumunda neler yaptığımızı ailelere anlatmak için çocuklar görev almaya istekli davrandı.”

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmanın temel amacı, bir öğrenme, öğretme ve değerlendirme yöntemi olan pedagojik dokümantasyonun, belirlenen uygulama okulundaki mevcut durumunun belirlenmesi, pedagojik

dokümantasyon uygulamalarının öğrenme ve öğretme süreçlerine etkililiğini anne/baba, çocuk ve öğretmen bakış açısına göre incelemektir. Bu amaca yönelik, araştırmanın gerçekleştirildiği anaokulunda, uygulama sınıfında pedagojik dokümantasyon uygulamalarının geliştirilebilmesi için etkinlikler uygulanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, uygulamanın yürütüldüğü sınıfta pedagojik dokümantasyon yöntemlerine yönelik herhangi bir araç kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Pedagojik dokümantasyon araçlarından portfolyoya en yakın aracın çocukların etkinlik dosyaları olduğu belirlenmiş ama aktif olarak kullanılan dosya içeriğinin ürün odaklı olması, sürece ve çocukların gelişim alanlarına yönelik bilgi içermiyor olması pedagojik dokümantasyon yöntemlerinden biri olan portfolyonun süreci yansıtmama amacını karşılamadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Seitz ve Bartholomev (2008) araştırmalarında portfolyoyu çocuğun gelişim aşamalarını sistematik bir biçimde kayıt altına almaya yardımcı bir araç olarak tanımlamaktadır. Yine gözlem yolu ile elde edilen bulgular incelendiğinde, öğretmenler arası, öğretmen-aile ve öğretmen-çocuk arası iletişimin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Emilson ve Samuelsson (2014) yapmış oldukları araştırmada pedagojik dokümantasyon yöntemleri kapsamında öğretmen-çocuk arasındaki iletişimin nasıl olduğunu incelemiş ve iletişimin yönergeler ile sınırlı kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacı uygulama okulunda bulunduğu sürece 3 ayda haftanın 2 günü olmak üzere yapmış olduğu gözlemlerinde, uygulama sınıfındaki çocukların eğitim ortamlarında 4 farklı öğretmen (2 okul öncesi öğretmeni, drama öğretmeni ve İngilizce öğretmeni) ile iletişim halinde olduğu not edilmiş fakat toplamda 1440 dk süren gözlemlerde öğretmenler arası çocuklarla ilgili bir bilgi alışverişi yapıldığına rastlanmamıştır.

Araştırmada elde edilen ikinci sonuç, anne/babaların pedagojik dokümantasyon yöntemi hakkında daha önce bilgilerinin olmadığı ancak uygulamalar sürecinde bilgilerinin arttığı sonucu olmuştur. Ayrıca yöntem hakkında bilgi sahibi olmaya başlayan anne/babaların, pedagojik dokümantasyon yöntemine ilişkin olumlu görüş geliştirdikleri saptanmıştır. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları sonrasında yöntemin çocukların gelişimini belgelemesi ve öğrenmelerini görünür kılmasına ilişkin yapmış olduğu yorumlar, anne/babaların çocukları hakkında bilgilendirilmeye duydukları ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları süresince çocukların gelişim alanları hakkında anne/babalar bilgilendirilmiş ve öğrenme süreçleri hakkında detaylar anne/babalar ile paylaşılmıştır. Bu durum anne/babaların okul ile daha çok iletişim kurmalarını ve eğitim sürecine dahil olmalarını sağlamıştır. Araştırmada pedagojik dokümantasyon uygulamalarının anne/baba katılımını olumlu şekilde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada bulunan sonuç, Güneş'in (2018) gerçekleştirmiş olduğu "Erken Çocukluk Eğitiminde Pedagojik Dokümantasyonun Aile Katılımına Katkısının İncelenmesi" konulu araştırmasında belirtilen, pedagojik dokümantasyon uygulamalarının aile katılımını arttırdığı sonucunu desteklemiştir. Bu araştırmada yer alan anne/babaların pedagojik dokümantasyon araçlarından panel ve bülten hakkında yorum yapmamış olmaları aynı araştırmadaki ailelerin panel ve bülten araçlarını süreç sonunda anlamlandırdıkları sonucu ile örtüşmemektedir. Anne/babalar, pedagojik dokümantasyon uygulamaları sonrasında, çocuklarını eğitim ortamlarında tanıma fırsatı bulmuş, çocuklarının geleceğine ilişkin vizyonlarında olumlu kişilik özelliklerine yönelik gelişmelerin olmasını istediklerini belirtmişlerdir.

Öğretmenler ile gerçekleştirilen görüşmeler ve araştırmacının güncesinde yer alan gözlem verileri incelendiğinde, öğretmenlerin pedagojik dokümantasyon yöntemi ile ilgili bir ön bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmacının uygulamaları sırasında yönetime ilişkin bilgi sahibi olmaya başlayan öğretmenler, yöntemi sınıflarında uygulamaya devam etmekte kararsız kalmışlardır. Öğretmenler pedagojik dokümantasyon araçlarının çocukların gelişim takibini kolaylaştırdığı ve yardımcı olduğuna yönelik farkındalık kazanmış ancak yenilikleri uygulama konusunda yorumsuz

kalmışlardır. Öğretmenlerin eğitim ortamlarında gerçekleşecek yeniliklere tepkisiz kalmaları, doğrudan mesleki motivasyon ile ilişkilendirilmiş ve öğretmenlerin motivasyonlarında eksiklik yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucu Buldu'nun (2010) araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin pedagojik dokümantasyon uygulamalarını içselleştirmeleri ve uygulamalarında güçlük yaşadığı sonucu ile örtüşmektedir. Ayrıca Wien, Guyevskey ve Berdoussis'de (2011) araştırmalarında benzer şekilde, okul öncesi ve ilkököl öğretmenlerinin pedagojik dokümantasyon araçlarının yararlılığına ilişkin farkındalık kazandıkları ancak uygulama konusunda zorluklar yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretmenlerin pedagojik dokümantasyon uygulamalarının aile katılımını arttırdığını fark ettiklerine yönelik görüş bildirmelerine rağmen katılımın sürekliliği konusunda endişe duyduklarını belirtmişlerdir. Araştırmacının gözlemleri, anne/babalar ve öğretmenler ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler incelendiğinde, çocukların pedagojik dokümantasyon yöntemine ilişkin olumlu yaklaşım sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Pedagojik dokümantasyon uygulamaları süresince çocukların sürece aktif katılım sağladıkları ve uygulamalar öncesi katılım süreleri ile karşılaştırıldığında dikkat ve ilgilerinde artış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sevey'in (2010) araştırmasında pedagojik dokümantasyon uygulamalarının çocukların düşünme süreçlerine olumlu etkisinin olduğunu belirtmiştir. Anne/babalar yapılan görüşmelerde pedagojik dokümantasyon uygulamaları sonrasında, çocuklarda okul yaşantılarına yönelik paylaşımlarının arttığını fark ettiklerini belirtmişlerdir. Bu durum Fleck, Richmond, Sanderson ve Yacovetta'nın (2015) araştırmasında anne-çocuk arası iletişimin pedagojik dokümantasyonun aktif olarak uygulanmadığı zamana kıyasla daha fazla olduğu sonucunun belirtilmesi ile örtüşmektedir.

Genel olarak araştırma sonuçları incelendiğinde araştırmanın, anne/babaların pedagojik dokümantasyon yöntemine ilişkin farkındalık kazanmaları, olumlu görüş geliştirmeleri, yöntemin anne/baba ve okul etkileşimini desteklemesi amacına ulaşıldığı görülmektedir. Ayrıca pedagojik dokümantasyon yönteminin çocukların kendi öğrenme yaşantılarını yönetebilmelerini ve öğrenmelerini görünür kılmada aktif rol alabilmelerini sağlaması, çocuklar açısından da araştırmanın amacına ulaştığını göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına bakıldığında öğretmenlerin pedagojik dokümantasyon yöntemine ilişkin farkındalık kazanmalarını sağlama amacına ulaşılırken, sınıflarında uygulama becerisi kazanmaları hedefine ulaşamadığı görülmektedir. Bu konuda Reggio Emilia gibi köklü bir yaklaşımın parçası olan pedagojik dokümantasyon yöntemi ile ilgili öğretmenlerin hizmet öncesinde uygulamalı eğitim görmeleri yönetime hakimiyeti kolaylaştırabilir. Bu araştırma derinlemesine bir çalışma olması nedeniyle tek bir devlet okulu ile sınırlanmıştır. Araştırmanın aile katılımını desteklemesi ve çocuklara sağladığı yararlar sonucu göz önünde bulundurularak, bu gibi eylem araştırmalarının daha fazla okula yaygınlaşması sağlanabilir. Erken çocukluk döneminde başarıya ulaşan pedagojik dokümantasyon yönteminin eğitimde daha üst kademelerde de uygulanması sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- Buldu, M. (2010). Making learning visible in kindergarten classrooms: Pedagogical documentation as a formative assessment technique. *Teaching and Teacher Education*, 26, 1439-1449.
- Buldu, M., Şahin, F. & Yılmaz, A. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının gelişim ve öğrenmelerinin desteklenmesinde pedagojik dokümantasyonun katkısının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *İlköğretim Online*, 17(3), 1444-1462.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cutcher, A. (2013). Art spoken here: Reggio Emilia for the big kids. *International Journal of Art & Design Education*, 32(3), 318–330.
- Çelik, M. (2013). Learning That Grows With Child: The Waldorf Approach Early Childhood Education. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 39-51.
- Deniz-Kan, Ü. (2007). Okul öncesi eğitimde değerlendirme aracı olarak portfolyo. *GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 169-178.
- Deniz, M. E. (2017). *Erken çocukluk döneminde gelişim* (9. Baskı). Pegem Akademi.
- Emilson, A. & Pramling- Samuelsson, I. (2014). Documentation and communication in Swedish preschools. *Early Years*, 34(2), 175-187.
- Ezmeçi, F. & Akman, B. (2016). Erken çocukluk döneminde düşünme becerileri Reggio Emilia yaklaşımı ve High/Scope programı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1 (1), 1-13.
- Fetihi, L. (2000). Okulöncesi eğitiminde High/Scope program kalite belirlemesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12 (12), 167-176.
- Fleck, B., Richmond, A. S., Sanderson, J. & Yacovetta, S. (2015). Does pedagogical documentation support maternal reminiscing conversations. *Cogent Education*, 2, 1-18.
- Giamminuti, S. (2011). The 'value of locality' in early childhood settings: pedagogical documentation in the Reggio Emilia educational project. *Canadian Children*, 36 (2), 4-10.
- Güneş, G. (2018). *Erken çocukluk eğitiminde pedagojik dokümantasyonun aile katılımına katkısının incelenmesi* (Yayın No. 517255) [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK. <https://tez.yok.gov.tr>
- İnan, H. Z. (2017). *Reggio Emilia yaklaşımı ve proje yaklaşımı*. Anı Yayıncılık.
- Kaya, D. & Gündüz, M. (2015). Alternatif eğitim ve toplumsal değişim üzerindeki etkisi: “Waldorf okulları örneği”. *Milli Eğitim Dergisi*, 45 (205), 5-25.
- Kayılı, G., Koçyiğit, S. & Erbay, F. (2010). Montessori yönteminin beş-altı yaş çocuklarının alıcı dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 26, 347-355.
- Koca, C. & Ünal, F. (2018). Türkiye'deki bir Waldorf anaokulunun misyon, vizyon ve diğer anaokullarından farklı yönlerine ilişkin görüşlerin incelenmesi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 6 (3), 185-206.
- Koca, C. & Ünal, F. (2019). Waldorf anaokulu eğitimcileri ile bu okula devam eden çocukların ebeveynlerinin eğitimle ilgili kavramlara ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 534-554.
- Kotaman, A. (2009). Rudolf Steiner & Waldorf okulu. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 174-194.
- Kotaman, H. (2009). Okul öncesi eğitimde High Scope modeli. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26 (26), 31-41.

- Kuşçu, G., Bozdaş, Y. & Yıldırım-Doğru, S. (2014). Montessori eğitiminin çocuklarda sorumluluk alma, sırasını bekleme, başladığı işi bitirme becerisine etkisinin değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12 (27), 307-322.
- Liljestrand, J., & Hammarberg, A., (2017). The social construction of the competent, self-governed child in documentation: Panels in the Swedish preschool. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 18(1), 39-54.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>. Erişim tarihi: 06.11.2019
- Mitchell, N. (2010). *University students' perceptions of pedagogical documentation: A qualitative research study*. [Unpublished master's thesis]. East Carolina University.
- Miles, M, B. & Huberman, A. M. (2015). *Nitel veri analizi*. (S. Akbaba Altun ve A. Ersoy, Çev.). Pegem Akademi. (Eserin orijinali 1994'de yayınlandı).
- Murris, K. (2017). Reading two rhizomatic pedagogies diffractively through one another: A Reggio inspired philosophy with children for the postdevelopmental child. *Pedagogy, Culture and Society*, 25(4), 531-550.
- Özmert, E. N. (2006). Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi- III: *Aile. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 49: 256-273.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Pegem Akademi. (Eserin orijinali 2002'de yayınlandı).
- Pedagojik Dokümantasyon (2014). *Dokümantasyon araçları*. <http://www.pedok.org/dokumantasyon-araclari/>. Erişim tarihi: 05.03.2019
- Seitz, H. & Bartholomew, C. (2008). Powerful portfolios for young children. *Early Childhood Education Journal*, 36, 63–68.
- Sevey, L. A. (2010). *The role of pedagogical documentation in developing young children's thinking processes*. [Unpublished doctoral dissertation]. University of Rhodelsland and Rhode Island College.
- Tarr, P. (2011). Reflections and Shadows: Ethical Issues in Pedagogical Documentation. *Canadian Children*, 36(2).
- Uslu, H. (2009). *Altıncı ve yedinci sınıf fen ve matematik derslerinde günlüklerin kullanılmasına yönelik öğrenci görüşlerinin belirlenmesi*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Wien, C. A., Guyevskey, V. & Berdoussis, N. (2011). Learning to document in Reggioinspired education. *Early Childhood Research and Practice*, 13 (2).
- Wien, C. A. (2013). Making learning visible through pedagogical documentation. *Ontario. Ministry of Education*, 27-30.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yücesan, Y. & Özyürek, A. (2017). Montessori eğitimi alan ve almayan okul öncesi dönem çocuklarının problem ve davranışlarının incelenmesi. *LAÜ Sosyal Dergisi*, 8(2), 215-226.

Extended Abstract

Introduction

Development starts in the womb, continues throughout life, gaining huge momentum particularly in the early childhood stage (Deniz, 2017). Each infant arrives into the world with its unique potential, and while they are experiencing their first interactions with the family members, their growth and learning experiences continue later on in the early childhood educational settings. Early childhood education aims to support the multi-dimensional (physical, cognitive, and social) growth of the child and provide each child with a common area of development (MEB, 2013). Children receiving an early childhood education tend to have higher cognitive development, more advanced motor skills, and mental abilities, such as problem-solving (Özmert, 2006).

Hence, alternative education approaches that aim to reinforce the enrichment of the early childhood period with various materials and practices have been created alongside traditional education to give certified early childhood education covering the first years of life and to achieve its goal. Alternative child-centered approaches provide an opportunity to go beyond the uniformity of traditional education. The flexible curriculum helps shape learning according to children's interests and needs. Alternative models can also be adapted to different cultures within the framework of the universality of child development. Reggio Emilia educators describe the image they have of the child. All children have preparedness, potential, curiosity, and interest in engaging in social interaction, establishing relationships, constructing their learning, and negotiating with everything the environment brings. Teachers are deeply aware of children's potentials and construct all their work and the environment of the children's experience to respond appropriately.

Objective

This study aimed to describe the present standing of the pedagogical documentation technique in terms of the Reggio Emilia approach in the application school and to examine the effectiveness of the pedagogical documentation technique within the learning and teaching method from the point of view of the children, parents, and teachers.

For this purpose, answers to four research questions were sought.

- 1- What is the current status of pedagogical documentation practices in the selected pre-school?
- 2- What is the parents' approach to the pedagogical documentation method?
- 3- What is the teachers' approach to the pedagogical documentation method?
- 4- What is the children's approach to pedagogical documentation method?

Method

The research was conducted following the action analysis pattern design. Using qualitative analysis techniques in situations where there is more than one unknown variable makes it easier to conduct studies and accurately obtain data (Patton, 2014). Since subjective exploration will permit the examination to be analyzed and the information gathered to be subjectively rich, the directed investigation utilized an activity research design that allowed data to be acquired from various sources. The content investigation was performed by coding, sorting, and partitioning the information into subjects.

Findings

The findings of the classroom observations made between 6 May and 31 July 2019, and the parent and teacher interviews on 29-30 July 2019 are discussed in this section. Findings showed that the conventional understanding of education was predominant in the overall working of the classroom. However, the study created awareness and sense of curiosity in parents regarding the pedagogical documentation practices, the effects of the method, the noticeable changes in their children after the application, the evaluations of their participation, and their children's future visions. Regarding the applications, although the method to monitor the development of children, family involvement, family interaction, teacher opinions on learning life and its effects might be helpful, some findings revealed concerns about managing the process and ensuring continuity in family involvement. The length of the participation and the willingness to participate appeared to improve children's actions witnessed during pedagogical documentation procedures.

Conclusion

Findings related to the first research question revealed that no tools in the application class were used for pedagogical documentation methods. The closest pedagogical documentation tool to the portfolio was the children's activity files. However, the material was product-oriented and did not contain details about the process and areas of development of children. This led to the conclusion that the portfolio did not fulfil its function.

However, when the data collected from the question interviews were examined in response to the second research question, it was concluded that the parents did not previously have any awareness of the method of pedagogical documentation. Whereas, after the implementation, their knowledge increased. In addition, it was found that parents who began to learn about pedagogical documentation developed a positive opinion about the method. Comments on documenting children's development and making their learning visible revealed the need for parents to be informed about their children. During the pedagogical documentation applications, parents were informed about their children's development, and given details about their learning. This situation enabled the parents to communicate with the school more and be involved in their children's education. It was concluded that pedagogical documentation activities positively influenced the involvement of parents. Parents could get to understand their children in educational settings. After the pedagogical documentation activities, parents indicated that they wanted improvements to the visions of their children for positive character qualities.

Findings related to the third research question revealed that the teachers had no prior knowledge of pedagogical documentation. They reported being hesitant to continue to apply the method in their classes. Although they were more aware that pedagogical documentation tools facilitated children to track their development, they did not comment on implementing innovations. The teachers' unresponsiveness to innovations in educational environments was directly associated with professional motivation, and it was concluded that teachers lacked motivation.

In light of the data acquired from interviews with parents and teachers, it was inferred that children showed a positive approach to the method of pedagogical documentation. During the pedagogical documentation practices, children actively participated in the process, and their attention and rate of interest increased when compared with the period before the implementation.

Overall, it can be said that the study achieved its aim, which was for parents to gain knowledge of the system of pedagogical documentation, to establish positive opinions, and to encourage parent

and school interaction. In addition, the pedagogical documentation method allowed children to manage their own learning and take an active role in making their learning visible, indicating that the research has achieved its goal from the child's point of view. However, the aim to help teachers gain the ability to implement the practice in their classes was not achieved. In this regard, training pre-service teachers on the pedagogical documentation method, which is part of a deep-rooted approach such as Reggio Emilia, may facilitate the competency in the method.

Suggestions

Based on the research results, the following recommendations can be made. First, practical training in the pedagogical documentation method during teacher education should be given. Second, to strengthen the communication between teachers, training sessions can be organized frequently by school administrators. Third, in-service training and seminars can be organized to keep teachers open to innovations and increase their motivation. Fourth, seminars on the subject can be organized for families to ensure the continuity of the increase in family participation with the pedagogical documentation method. Fifth, the research was limited to a single public school. Given the positive findings regarding the support of family participation and its benefits to children, future studies could be conducted in more schools. Finally, the pedagogical documentation method is successful in early childhood and could be applied to primary and secondary school periods.

Yayın Etiği Beyanı

Bu araştırmanın, Doğu Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurumu tarafından 26.04.2019 tarihinde 2019/13-09 sayılı kararıyla verilen etik kurul izni bulunmaktadır. Bu araştırmanın planlanmasından, uygulanmasından, verilerin toplanmasından verilerin analizine kadar olan tüm süreçte “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi” kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin ikinci bölümü olan “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlığı altında belirtilen eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir. Bu araştırmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Birinci yazar %50, ikinci yazar %50 oranında katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür

Araştırmanın ortaya çıkmasında katkı sağlayan ve araştırmanın esas amacını oluşturan çocuklara teşekkür ederiz.

Çatışma Beyanı

Araştırmanın yazarları olarak dolaylı-dolaysız herhangi mali çıkar ya da bağlantı olmadığını, çıkar çatışması yaşanmadığını ve yanlılık bulunmadığını beyan ederiz.